

Martina Drijverová

ČEŠTÍ PANOVNÍCI BYLI TAKY JENOM LIDI

Zajímavosti ze života českých vládařů

 P R E S S

Martina Drijverová

Čeští panovníci byli taky jenom lidi

Zajímavosti ze života českých vládařů

Computer Press
Brno
2011

Čeští panovníci byli taky jenom lidi

Zajímavosti ze života českých vládařů

MARTINA DRIJVEROVÁ

Computer Press, a.s., 2010. Dotisk prvního vydání.

Ilustrace: Vojtěch Otčenášek

Odborná korektura: František Čapka

Jazyková korektura: Sabina Konečná

Vnitřní úprava: Martin Vlach

Sazba: Martin Vlach

Obálka: Martin Vlach

Odpovědná redaktorka: Eva Mrázková

Technická spolupráce: Irena Rozvoralová

Technický redaktor: Martin Vlach

Produkce: Petr Baláš

Computer Press, a. s.,

Holandská 3, 639 00 Brno

Objednávky knih:

<http://knihy.cpress.cz>

distribuce@cpress.cz

tel.: **800 555 513**

ISBN 978-80-251-2683-7

Prodejní kód: KD0273

Vydalo nakladatelství Computer Press, a. s., jako svou 3724. publikaci.

© Computer Press, a.s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

Obsah

Úvod	5
Vratislav II.....	7
Přemysl Otakar I.	10
Václav I. Jednooký.....	14
Přemysl Otakar II.....	18
Václav II.....	22
Václav III.....	26
Rudolf Habsburský.....	30
Jan Lucemburský.....	33
Karel IV.	37
Václav IV.	41
Zikmund Lucemburský.....	44
Ladislav Pohrobek.....	48
Jiří z Poděbrad.....	51

Vladislav Jagellonský	55
Ludvík Jagellonský	58
Ferdinand Habsburský.....	61
Rudolf II.	64
Ferdinand II. Habsburský	68
Ferdinand III.....	71
Leopold I.....	74
Karel II.....	78
Marie Terezie	82
Josef II.	86
Leopold II.	90
František I.	93
Ferdinand Dobrotivý	96
František Josef I.	99

Vládli v naší zemi.

Někteří lépe, jiní hůř.

Králové a císaři.

Vedli války, jezdili do bitev, řešili spory...

Drželi se pevně svých názorů – nebo je taky den ze dne měnili.

Prožívali dny slavné a veselé... i dny nešťastné a smutné.

Měli přátele i nepřátele, milovali i nenáviděli.

Měli různé chutě a záliby.

Čeští panovníci.

Měli velkou moc.

Ale byli to taky jenom lidi – jako my ostatní.

O tom je tahle knížka.

Vratislav II.

(???–1092)

Vratislav II. byl nepochybně zajímavý muž. Stal se prvním *korunovaným* králem v Čechách. Nebylo to ovšem jen tak, na trůn (a to jen knížecí) původně usednout neměl! Knížetem byl totiž jmenován jeho nejstarší bratr Spytihněv II. Ten se lidem líbil, neboť byl – jak praví kronikář – *velmi krásný, vlasy temnější nad tmavou smůlu, vousy dlouze splývající a tvář měl veselou...*

Půvab ovšem s povahou nesouvisí, Spytihněv byl vzteklý a protivný, věčně se přel s matkou... a s poctivostí si příliš hlavu nelámal. Bratrům, kteří dostali panství na Moravě (takzvané úděly), pozemky bez váhání odebral a vyštval sourozence ze země. Vratislav prchal s matkou, co nejrychleji mohl, povídalo se totiž, že jsou ohroženi nejen na majetku, ale i na životě. Vrahy bylo v té době snadné najmout...

Manželku, pobývajíc v té době v Olomouci, už s sebou Vratislav vzít nestihl. Muselo jí to být líto, asi se taky bála, co s ní bude... Netrvalo dlouho, zemřela, a s ní i dosud nenarozené děťátko. Chuděra, ani se neví, jak jmenovala, snad Marie. Možná taky, že Kateřina...

Vratislav se uchýlil do Uher, ke dvoru Ondřeje I. Usoudil, že bez ženy muži dobře není, proto se oženil podruhé, s uherskou princeznou Adlétou.

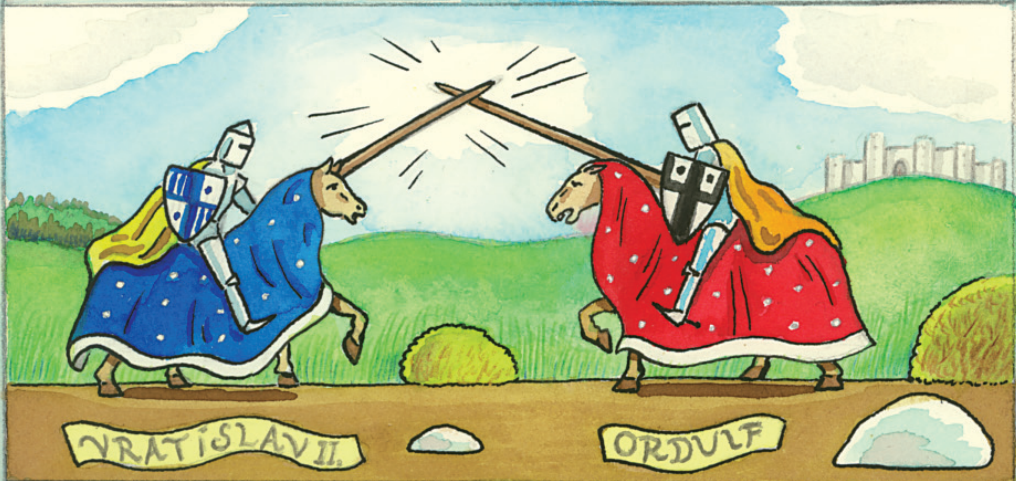
Netrvalo dlouho, karty se obrátily: z ničeho nic Spytihněv zemřel. Bylo mu jen 30 let a umřel *za nejasných okolností* – šly zvěsti, že se o to Adléta jaksi přičinila. Tedy že ho nechala zavraždit. Ale jisté to není, jisté je, že roku 1061 na Hromnice nastoupil Vratislav II. na knížecí stolec. Lidu se též líbil: měřil kolem 180 cm, což bylo na tu dobu strašně moc, měl orlí nos, vysoké čelo a krásné oči. Byl také značně vzdělaný. Na rozdíl od Spytihněva měl ale smířlivou povahu – bratry povolal z vyhnanství domů a dokonce jim vrátil (již

VRATISLAV II.

SPYTIHNĚV III.

VRATISLAV II. NA SMRTELNĚM LOŽI

poněkud zpustlá) území čili úděly na Moravě. Možná proto se dodnes nařiká nad „těžkým údělem“...

Moravě Vratislav velice přál: roku 1063 tam obnovil v Olomouci biskupství – čímž zdůraznil knížecí moc. Zatím bylo totiž biskupství jen v Praze.

V roce 1063 se kníže vyznamenal i jinak: na turnaji, který se konal na počest německého krále a římského císaře Jindřicha IV. v Kolíně, přemohl samotného Ordulfa, což byl dosud neporažený rytíř. Na Jindřicha to pochopitelně udělalo dojem. A velice stál o to, aby se Vratislav postavil na jeho stranu v boji s papežem, hlavou katolické církve. Ten měl vůči Jindřichovi takové výhrady, že krále a císaře proklel – a pro jistotu jmenoval protikrále. Jindřich ovšem také nebyl troškař: když ty krále, tak já si jmenuji papeže... Vypukl zmatek: dva králové, dva papeži, kdo se v tom má vyznat? Jen boj to vyřeší!

V této chvíli vsadil Vratislav na Jindřicha. A dobře udělal. Jindřich spor vyhrál a příteli Vratislavovi udělil v roce 1085 královský titul. Bohužel jen jemu, nebyl to titul dědičný. Takže Vratislavovi potomci (měl jich devět, po smrti Adléty se totiž oženil potřetí s polskou Piastovnou Svatavou) na královskou korunu sáhnout nemohli. Co dělat! Aspoň se pyšnili tatínkem, neohroženým rytířem a lovcem. Lov se ale Vratislavovi stal osudným: při jedné štvanci spadl z koně a zlámal si žebra. Dlouho ležel na lůžku, nastaly komplikace, nejspíš zápal plic... takže roku 1092 Vratislav II. zemřel. První český korunovaný král! Budiž mu čest a sláva.

✱ ✱ ✱

Přemysl Otakar I.

(1155–1230)

Český kníže, co „*dal českému státu pevné hranice*“. Přišel na svět někdy v roce 1155. Přesnější datum neznáme, víme jen to, že byl synem krále Vladislava II. a Judity Durynské. Jaké bylo jeho dětství? Bůh ví. Žádné zprávy se o tom nedochovaly. Ani v dospělosti nezačal nejlépe – žil totiž ve vyhnanství. Jistě není jednoduché ztratit domov... Nicméně ve vyhnanství, na dvoře míšeňských Wettinů, našel Přemysl Otakar ženu – Adlétu Míšeňskou. Ta mu (během času ovšem) porodila čtyři děti: syna Vratislava a dcery Božislavu, Hedviku a Markétu. Markéta se později proslavila – provdala se za dánského krále Waldemara II. a získala si srdce všech poddaných. Nutno říci, že byla moc hezká a vlídná a Dánové jí přejmenovali na Dagmar, čili *Paní dne*. Dokonce na ni složili píseň, v překladu se v ní zpívá: *Dagmar přišla do vlasti i plesá Dánsko věrně, rolník, měšťan blaze žil bez daně a berně, ta panna přijela ze slavné české země...* Hezké, že? Na Markétu tedy mohl být Přemysl Otakar I. pyšný. Zato se synem Vratislavem nijak dobře nevycházel, ten chlapec asi musel jít otci silně na nervy.

Přemysl Otakar I. žil sice ve vyhnanství, ale co se děje doma, to mu lhostejné nebylo. Od poloviny osmdesátých let 12. století začal zasahovat do záležitostí českých zemí. Tak se vydal hájit přemyslovské zájmy na Moravu (vyslal ho nevlastní bratr, vládnoucí kníže Bedřich). Došlo tam mezi Přemyslem Otakarem I. a knížetem Konrádem Otou u Loděnic ke kruté bitvě... ale Přemysl Otakar I. vyhrál. A když pak za pár let Konrád Ota zemřel, došlo k dalšímu boji. Přemysl Otakar I. totiž odmítl uznat za českého knížete Václava, syna Soběslava II., a povstal proti němu.

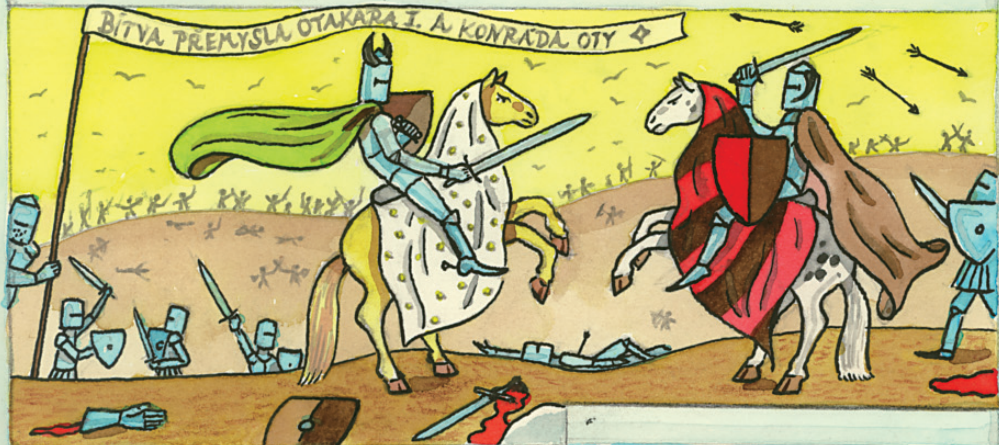
PŘEMYSL OTAKAR I.

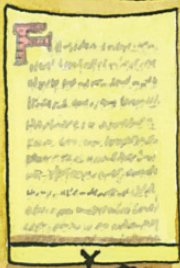
MARKĚTA

BITVA PŘEMYSLA OTAKARA I. A KONRADA OTY

ZLATÁ BURA SICÍLSKÁ

ZNAK PŘEMYSLA

A opět zvítězil! Za podpory římského císaře Jindřicha VI. a pražského biskupa Jindřicha Břetislava se stal českým knížetem. Zdálo by se, že má vystaráno, ale kdepak, po trůnu začal šilhat sám biskup – a toho podpořil císař. Přemysla Otakara I. navíc zradila česká šlechta... a dopadlo to tak, že musel uprchnout do ciziny.

Adléta s dětmi se vrátila do Míšně, Přemysl s vojenskou družinou žil tu a onde – dával se najímat do služby německými knížaty. To byl dost těžký život! Nejvíc ho asi hnětlo, že na trůnu se moc neohráł, zůstal tam pouhý rok. A s Adlétou se hodně odcizili, to se rozumí, vzdálenost hezkým vztahům nesvědčí... Pro Přemysla Otakara I. vypadala budoucnost bledě.

Ale nebyl to muž, co se vzdává! Nejdřív se pokusil navázat lepší vztahy s císařem – což se mu povedlo – a pak vyrazil do Čech s vojskem. Tenhle útok už ale úspěšný nebyl. Štěstí Přemyslu Otakarovi začalo zase prát až ve chvíli, kdy Jindřich Břetislav zemřel. Teď budu knížetem! domníval se Přemysl Otakar. Ale šlechta o něj nestála a chtěla na trůn dosadit Přemyslova mladšího bratra Vladislava Jindřicha. Tím ovšem porušila *stařešinský zákon*, podle kterého má na trůn nastoupit vždy nejstarší Přemyslovec! Vladislav Jindřich byl ale asi rozumný člověk. Než by s bratrem o trůn bojoval, přijal radši titul moravského markraběte... a byl v klidu.

Přemysl Otakar I. ovšem také. Konečně se opět stal vládcem! Adlétu s dětmi ale do Prahy nevezal. Rozhodl se, že se s ní rozejde a požádal papeže o zrušení manželství. Jako důvod uvedl, že jsou s Adlétou vzdálení příbuzní (zvláště, že mu to předtím nevadilo). Spor o zrušení manželství se ale vlekl, Adléta se rozcházet nechtěla... Přemysl Otakar zatím zavrhl (už dospělého) syna Vratislava. Zřejmě ho skutečně nemohl vystát – tím, že ho zapudil, zůstal bez dědice, a to mu bylo čtyřicet let a rozhodně neměl jistotu, že ještě nějakého synka bude mít.

Ale stačilo, aby jeho manželství s Adlétou zrušil pražský biskup... a kníže se mohl oženit znova. Vzal si Konstancii, sestru uherského krále. A ta mu za čas (roku 1205) dědice dala: syna Václava. Měli i další děti: Juditu, Annu, Anežku, Blaženu, Přemysla a Vladislava. Přemyslu Otakarovi I. se zkrátka začalo dařit. A jak! Získal – s podporou Filipa Švábského – pro české země královskou korunu. (Tu mu pak ještě jednou udělil Ota Brunšvický a zároveň ji potvrdil i papež). Ale to nebylo všechno – domohl se konečně toho, že české království bude dědičné, a taky, že bude mít pevně stanovené hranice! To vše potvrdila „Zlatá bula sicilská“, dokument, který vydal roku 1212 římský král Fridrich II. Co si o tom všem myslela Adléta? Jistě byla nešťastná: chtěla trůn pro svého syna. Spor, který vedla (aby nadále zůstala královnou ženou), konce nedošel, utrápená Adléta zemřela dřív, než se co rozhodlo.

Přemysl Otakar I. zesnul 15. prosince 1230. Dva roky předtím nechal syna Václava korunovat českým králem. Dokázal všechno, co dokázat chtěl.

✱ ✱ ✱

Václav I. Jednooký

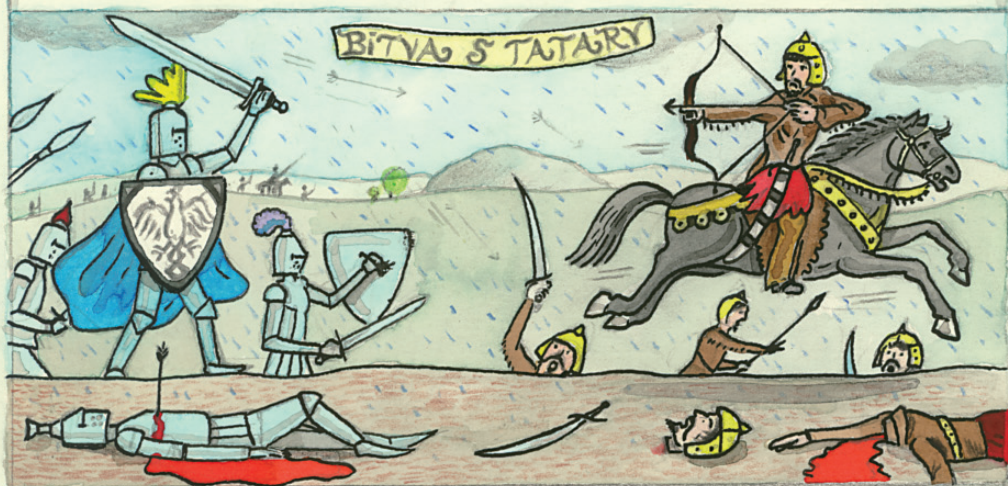
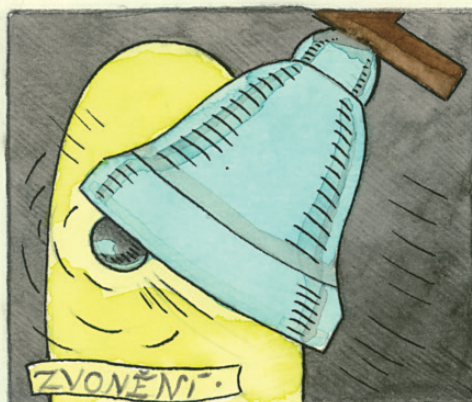
(1205–1253)

Byl čtvrtým českým králem z rodu Přemyslovců. Protože byl korunován v době, kdy jeho otec, Přemysl Otakar I., ještě žil, říkalo se mu *mladší král*. Tenhle mládenec byl dost zvláštní: na jedné straně velice lpěl na matce a sourozencích – dokonce si od matky a sestry Anežky (ta byla později – v roce 1189 – prohlášena za svatou!) nechal radit při vládnutí – a na straně druhé prchal z domova, kdy mohl. Nejlíp se cítil v lese, při lovu. To ho poněkud znamenalo, při jedné takové vyjížďce si vypíchl oko – nejspíš ho švihla větev.

Byl tak trochu podivín, rychle měnil náladu z dobré na špatnou... asi byl neurotický. Taky nesnášel zvonění zvonů. Jen se rozezněly, začala krále příšerně bolet hlava a dostával dokonce křečovitě záchvaty. Měl snad lehčí formu epilepsie? Přecitlivělost na některé frekvence zvukového vlnění? Vzhledem k tomu, že byl panovník, dal se tento problém rychle vyřešit: kam přijel, tam se prostě nezvonilo. A bylo to.

Václav I. měl ale kromě lovu i jiné záliby. Jeho heslem byla rytířskost. Rytíř měl být nejen statečný a bojovat na turnajích, měl být i zdvořilý, měl umět zpívat a recitovat verše. To vše Václav nejen činil, ale i podporoval. Díky němu v Čechách zdomácněl gotický životní styl a o zemi se začalo v Evropě víc mluvit, vzrůstal její vliv. Města, která král zakládal (například Staré Město pražské, Stříbro nebo Olomouc a Brno), byla výstavná a dařilo se v nich řemeslům i obchodování. Václav zval do země Němce, ale i Židy, kteří přinášeli značný majetek. Stavěly se taky nové hrady, už útulněji zařízené.

Král s rodinou šli v životním stylu všem příkladem. Královna – Kunhuta Štaufská – se do panování nepletla, byla asi spíš domácí typ, starala se hlavně o děti, měla jich pět. Jedna dcera zemřela (neznáme ani její jméno!), zůstali synové

Vladislav a Přemysl Otakar, dcery Božena čili Beatrix a Anežka. Kunhuta byla o pět let starší než její muž (zasnoubili je v době, kdy Václavovi byly dva roky a Kunhutě sedm!), ale dobře spolu vycházeli.

Zato s bratrem Přemyslem, markrabětem moravským, se Václav nepohodl: ten předal Břeclavsko Oldřichu Korutanskému (což byl syn Václavovy nejstarší sestry Jitky), a s tím tedy Václav rozhodně nesouhlasil! Vytáhl s početným vojskem na Moravu. Přemysl, když viděl tu přesilu, raději prchl do Uher, ale po čase se s bratrem usmířil a na Moravu se vrátil. Ale nejspíš už neměl chuť rozdávat panství...

Další boje svedl Václav s vévodou Fridrichem Bojovným (už podle jména to nebyl slabý protivník) a vedl si úspěšně. Dopadlo to (po mnoha jednáních) tak, že Fridrich Bojovný přislíbil svou neteř jako manželku pro Václavova syna Vladislava. Měla jako věno dostat část rakouského území u Dunaje. Hezké.

Větší problémy nastaly s Tatary. Tito mongolští nájezdníci vtrhli do střední Evropy a rozsévají všude hrůzu. Václav chytře opevnil pohraniční hory (přes ty naše hory nepřejdou...) a pak vyrazil na pomoc švagrovi, Jindřichu II. Pobožnému. Toho ani modlitby nezachránily: Václav nedorazil včas, a tak v bitvě u Lehnice o švagra přišel. Tahle bitva musela být krutá, vojsko bylo zcela zmasakrováno a vévodovo tělo našli bez hlavy. Vzali si ji „lovci lebek“... Tataři se nezdržovali obléháním hradů a měst, stačily jim menší osady, kudy táhli, tudy zabíjeli a ničili, co mohli. Chán Bátú, který je vedl, rozhodně nebyl lidumil. Václavovi se naštěstí podařilo (s německými spojenci) postup Tatarů zastavit – nebýt toho, dorazili až do Vídně! To se ví, že se o Václavovi povídalo jako o zachránci, čímž si získal nejen pozornost, ale i uznání.

Jenže po úspěších přicházejí prohry, tak už to v životě chodí. Ve velice krátké době přišel Václav o syna Vladislava (ten se předtím oženil s neteří Fridricha Bojovného) a o matku Kunhutu. Oba zemřeli přirozenou smrtí (nikdo je tedy nezavraždil), ale na krále to stejně těžce dolehlo. Ztratil o všechno zájem, za-

víral se o samotě, přestával rozhodovat... Probral se teprve tehdy, když proti němu povstal (s pomocí šlechticů) jeho druhý syn – Přemysl Otakar. Ten usoudil, že otec už je k ničemu a že on by vládl lépe, takže vypověděl otci válku. Válečné štěstí bylo vrtkavé – chvíli přálo tomu, chvíli onomu... Nakonec se otec se synem smířili (i když Přemysl Otakar pobyl nějaký čas ve vězení na hradě Přimda).

Na Václava už toho ale bylo asi moc. Nad čímsi se na svém dvoře v Počáplích rozčílil... a padl k zemi. Nejspíš ho ranila mrtvice. Zemřel ve 48 letech. Jestli mu nad hrobem zvonili, nevíme. Ale i kdyby... už by ho hlava nebolela.

✱ ✱ ✱

Přemysl Otakar II.

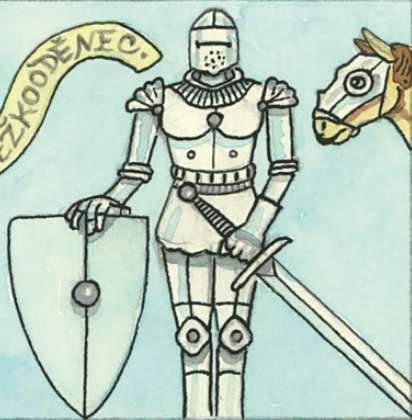
(1233–1278)

Král železný a zlatý! Říkalo se o něm, že vládne tvrdou pěstí a že je velice ctižádostivý. „Železný“ mu začali říkat Kumáni, což byli nájezdníci. Porazit je nebylo snadné, měli rychlé koníky, měli dobré luky a dokázali se i přeplavit přes řeku pomocí nafouknutých měchů. V bitvě u Kressenbrunnu jim ale sklaplo. Tam totiž Přemysl Otakar II. přijel s rytíři těžkooděnci. Těžcí skutečně byli, kromě vatovaného spodního oděvu měli na sobě kovovou zbroj, vážící 25 až 30 kilogramů. V takovém brnění bylo za slunného dne náramně horko, ale šíp ho neprorazil. Navíc měli tito rytíři skvělé koně, zvyklé na pach krve a na bojový ryk, většinou dobře cvičené hřebce. A proč říkali králi také „zlatý“? Uměl dobře hospodařit, na rozdíl od jiných panovníků se nedostával do finančních potíží. Ale měl být spíš „stříbrný“ – jeho hlavním bohatstvím bylo totiž právě stříbro. Podle kronikáře byl král *nepříliš vysoký, postavy ušlechtilé* (čili se nehrbil), *tváře snědé, statečný a moudrý, nadobyčej výmluvný*. Dobře mluvit musel umět – díky jeho diplomacii (ale taky sňatkům) dosáhlo České království největšího rozmachu. (Až do doby Karla IV. ovšem.) Postupem času získal Přemysl Otakar II. kromě české koruny další tituly: vévoda rakouský, vévoda štýrský, vévoda korutanský a kraňský... Snažil se stále rozšiřovat moc českého státu. Účastnil se například křížové výpravy do pobaltského Pruska a založil tam město Královec. Po matce zdědil Chebsko, po bratranci Oldřichovi Korutansko a Kraňsko, pak připojil jižní část Furlanska. Pro nová území byl král vůbec odhodlán udělat cokoli. Takže se kvůli nároku na Rakousy a Štýrsko oženil s Markétou, sestrou Fridricha II., která byla o víc než třicet let starší než on! S takovou ženou ale sotva mohl získat dědice... Markéta sice tvrdila, že děti nemůže mít král – ale to se ukázalo mylné, když na svět přivedla chlapce jedna z jejích dvorních dam. Tato Anežka z Kuenringu porodila

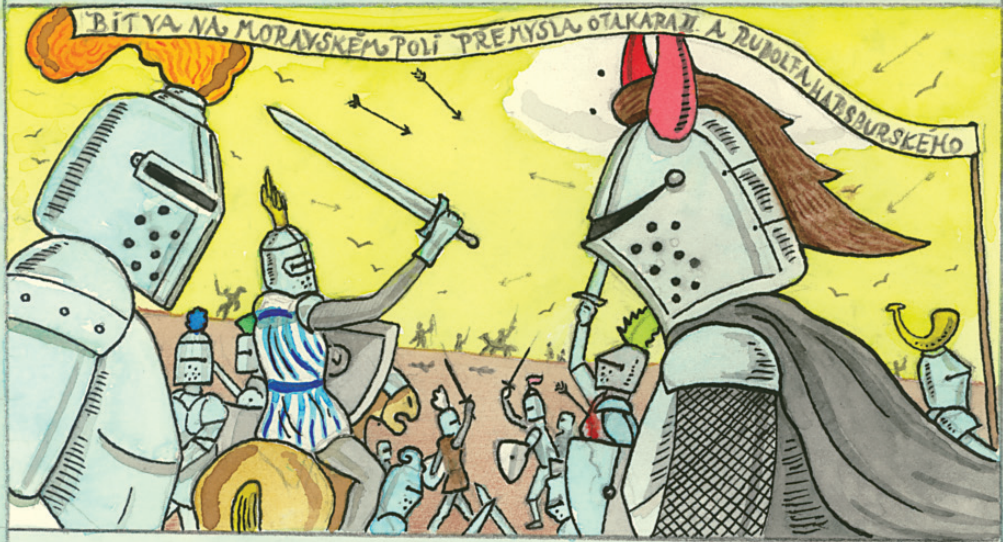
PŘEMYSL OTAKAR III

TEŽKODĚNEC

BITVA NA MORAVSKÉM POLI PŘEMYSLA OTAKARA A RUDOLFA HABSBURSKÉHO

KUHGANI

KUNHUTA

panovníkovi syna Mikuláše a ještě dvě dcery. Markéta už nemohla říkat nic... a nic nenamítala ani proti rozluce manželství. Přemysl Otakar zkusil požádat papeže o uznání následnického práva pro syna Mikuláše, ale nevyšlo to, nemanželský potomek přece nemůže být králem! (Přemysl Otakar tedy syna jmenoval aspoň vévodou opavským). Panovník si tedy – po rozluce s Markétou – začal hledat novou ženu. Prý *byl uchvácen krásou* dcery Bély IV., která se taky jmenovala Markéta. Ta ale o svatbu nestála, toužila *zahalit se svatým závojem* – čili vstoupit do kláštera. Tak se Přemysl Otakar II. nakonec oženil s Bělovou vnučkou Kunhutou. A zpečetil tak mírovou smlouvu s Bělou IV. Kunhuta měla šest dětí, ale dospělosti se dožily pouze tři: Kunhuta Přemyslovna, Anežka Přemyslovna a Václav II. Dědic byl na světě!

Mimo rodinných starostí měl ale král starosti státní: zakládal města (za jeho vlády jich vzniklo přes padesát!), zřídil zemský soud a také bojoval – několikrát – s uherským králem Štěpánem (nakonec se dohodli na mírové smlouvě). Největší problém nastal v roce 1273. Tehdy římsí kurfiřti (knížata s právem volit panovníka) zvolili za římského krále ne Přemysla Otakara II., ale Rudolfa Habsburského. Přemysl jim byl příliš mocný, o Rudolfovi se (mylně) domnívali, že je bude poslouchat. Zachovali se vůbec nepěkně, Přemysla ani k volbě nepozvali. Rozumí se, že ten Rudolfovo zvolení neuznal. Navíc to vypadalo, že by Přemysl Otakar II. měl po čase vrátit rakouské země! Rudolf totiž začal bezprávně zasahovat do záležitostí českého státu. Pomalu přetahoval českému panovníkovi spojence. A taky se náramně spřátelil se šlechtici, kteří krále zrovna nemilovali. Ti si připravili (velmi pečlivě) vzpouru – a ta nakonec donutila Přemysla Otakara II. uzavřít s Rudolfem „vídeňský mír“. Přišel ovšem o Chebsko a alpské země. Rudolfovi to nebylo dost, tlačil na českého krále víc a víc, žádal všemožné další ústupky... Kdo by si to dal dlouho líbit? Přemysl Otakar II. se vzepřel... a došlo (v roce 1278) k bitvě na Moravském poli. Tam se utkalo 55 000 mužů – a bitva trvala 3 hodiny. Přemysl Otakar II. si vyžádal pomoc příbuzných z Porýní, Míšně a Branibor – ti slíbili těžkooděnce. Poláci zase

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.